

Панов Б.С., д.г.-м. н., проф.; Купенко В.І., к.г.-м. н., доц.; Седова В.Є., ас.; Купенко І.В., к.т.н., доц.

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕХОДУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ОСВІТИ ПРИ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ НАПРЯМКУ "ГЕОЛОГІЯ" І "ЕКОЛОГІЯ" У ДОННТУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Останнім часом ведеться широка дискусія щодо доцільності приєднання України й країн СНД до Болонського процесу, головним завданням якого, як відомо, є створення єдиного для Європи освітнього простору [1, 2, 3]. Про Болонський процес зложилося багато суджень і міфів (головним чином негативного тлумачення), обумовлених найчастіше недоліком офіційної інформації щодо Болонської декларації й подальшого розвитку викликаних нею процесів. У цих обставинах гостро необхідний аналіз сучасного стану Болонського процесу. Найважливішим завданням на нашу думку є ретельне вивчення найбільш важливих офіційних документів, до яких можна віднести: Сорбонську декларацію (1998 г), Болонську декларацію (1999 г) [4], Празьке (2001 г) і Берлінське комюніке (2003 г).

Отже, основні цілі Болонського процесу полягають в:

- уніфікації освітніх рівнів для забезпечення можливості працевлаштування європейських громадян;
- сприянні мобільності шляхом подолання перешкод ефективному здійсненню вільного пересування;
- сприянні європейському співробітництву в забезпеченні якості освіти [4].

В останні роки положення Болонської декларації постійно уточнювалися й доповнювалися, привносилися й принципово нові компоненти. Так, було поставлене питання про третій і, можливо, четвертий рівні освіти (аспірантура й докторантурі), на додаток до дворівневої системи вищого утворення "бакалавр-магістр". Відзначається, що Європейська система залікових одиниць ECTS стане узагальненою базою для національних систем.

Основними заходами щодо зближення європейських освітніх систем є наступні кроки: лібералізація вибору студентом досліджуваних дисциплін; автономізація вузів; перехід до двоциклової системи вищої школи (магістр); використання при оцінці знань студентів кредитно-модульної системи. Остання, на думку автора [5], передбачає стимулювання самостійної роботи студентів протягом семестру й підвищення її якості. Крім того, дана система навчання сприяє підвищенню об'єктивності оцінки знань студентів, впровадження здорової конкуренції серед них, а також розвиток їхніх творчих здатностей.

Із проведеного вище аналізу сучасного стану Болонського процесу можна зробити висновок про те, що залучення вищої школи України в європейську систему освіти неминуче приведе до істотного коректування діючих навчальних планів й організації навчального процесу по всіх дисциплінах, у тому числі й з напрямків підготовки "Геологія" й "Екологія".

Сутність первинних заходів щодо реорганізації навчального процесу кафедрою корисних копалин й екологічної геології (ПІ та ЕГ) Донецького національного технічного університету (ДонНТУ) складалася у впровадженні модульно-рейтингової системи, що було пов'язане з педагогічним експериментом 2003/2004 навчального року, передбаченого рішенням Комісії Міністерства освіти й науки України від 28.02.2003 р.

В основу реалізації модульно-рейтингової системи кафедрою ПІ та ЕГ був покладений досвід українських і закордонних університетів, що ведуть підготовку з напрямків "Геологія" й "Екологія". Було проаналізовано матеріали Технічного університету Фрайберзька гірничої академії (Німеччина), Московського державного університету, Львівського національного університету, Харківського національного

університету та інших. Помітний вплив на організацію навчального процесу в нових умовах зробив досвід застосування модульно-рейтингової системи Національною металургійною академією України (НМАУ, м. Дніпропетровськ) і Таганрозьким державним радіотехнічним університетом (ТРТУ, Росія). У НМАУ був проведений педагогічний експеримент щодо впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу й створений експериментальний навчальний план напрямку підготовки "Металургія". Аналіз навчального плану НМАУ показує, що в ньому істотно поліпшені фундаментальні й професійна частини підготовки, що в більшій мірі відповідає програмам підготовки провідних університетів Європи. ТРТУ з 1988 р. включився у педагогічний експеримент щодо впровадження в навчальний процес системи "РІТМ" (Розвиток Індивідуального Творчого Мислення), яка передбачає циклічну побудову навчального процесу, модульну структуру досліджуваних курсів й інтегральну рейтингову оцінку знань [6]. Особливо цінним ми вважаємо досвід першого в Європі вищого гірничого навчального закладу Технічного університету Фрайберзька гірнича академія. Ряд її провідних спеціалістів оцінює перехід до ECTS як досить трудомісткий, спірний і сумнівний з погляду кінцевих результатів. У зв'язку із цим останній варіант навчальних програм, уведений з жовтня 2005 р., є перехідним від старої системи дипломованих геологів і мінералогів до нової системи. Він був розроблений для перших чотирьох семестрів й надалі буде доповнюватися й змінюватися. Кількість та зміст наступних модулів ще не визначено.

Слід зазначити, що на сьогодні вже накопичений значний досвід використання модульного принципу навчання і в ДонНТУ. Так, у роботі [5] приводяться підсумки впровадження модульного контролю у навчальний процес університету, вказуються можливі шляхи підвищення ефективності даної системи.

Модульно-рейтингова система навчання, що впроваджена кафедрою, передбачає вивчення навчальних дисциплін методом послідовного вивчення навчальних модулів, а оцінка якості роботи кожного студента здійснюється за допомогою рейтингової системи. Модуль дисципліни – це самостійна частина (тема, розділ), що логічно поєднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом і є складовою частиною однієї з основних блоків знань студентів. Найчастіше в семестрі буває 2...3 модуля залежно від кількості кредитів, відведених на дисципліну. Звичайно під кредитом розуміють три академічних години аудиторних знань і самостійної роботи протягом тижня або 54 години аудиторної й самостійної роботи, відведених на дисципліну.

В осінньому семестрі 2004/2005 навчального року проведена модульно-рейтингова оцінка успішності студентів першого курсу спеціальності "Геологічна зйомка, пошуки й розвідка" і спеціалізації "Екологічна геологія". Її результати показали, що модульно-рейтингова система може бути оцінена позитивно й необхідно її подальше впровадження в навчальний процес. Таким чином, зараз у ДонНТУ успішно реалізується модульно-рейтингова система, що є перехідною до кредитно-модульної.

Кафедра ПІ та ЕГ ДонНТУ в умовах загальної реформи вищого утворення в Україні ставить своєю метою формування нової генерації високоосвічених фахівців з напрямків підготовки "Геологія" й "Екологія", інтелектуально розвинених і творчо мислячих професіоналів. Розподіл програмного матеріалу дисципліни на модулі та перевірки якості засвоєння теоретичного й практичного матеріалу кожного модуля може сприяти досягненню цієї мети, що й показав досвід, накопичений кафедрою. Надалі модульно-рейтингова система, імовірно, буде вдосконалюватися у напрямку переходу до кредитно-модульної, тому що остання досить органічно вписується у Болонський процес.

В кінці хотілося б відзначити, що при входженні України в європейський освітній простір поряд із впровадженням принципів Болонської декларації в

навчальний процес необхідно зберігати й все краще, що включає національна освітня традиція.

Перелік літератури

1. Реформи образования: Аналитический обзор / Под ред. **В.М. Филиппова**. – М.: Центр сравнительной образовательной политики, 2003. – 303 с.
2. **Степанюк А., Сененко С.** Болонское соглашение: кому это нужно / Зеркало недели. – 2004. – № 44.
3. **Додонов Р.А.** Цели и противоречия Болонского процесса // Матеріали II-ї науково-методичної конф. "Проблеми і шляхи вдосконалення науково-методичної та навчально-виховної роботи в ДонНТУ" – Донецьк, 2005 р.
4. Текст Болонской декларации 19 июня 1999 года (Версия для печати) // <http://iic.dgtu.donetsk.ua/russian/ovs/bologna.html>
5. **Васильєв Л.О.** Модульний контроль: проблеми і перспективи // Матеріали II-ї науково-методичної конф. "Проблеми і шляхи вдосконалення науково-методичної та навчально-виховної роботи в ДонНТУ" – Донецьк, 2005 р.
6. **Захарович В.Т., Заграй Н.П., Обуховец В.А. Попов В.П.** Болонская декларация и задачи ТРТУ по ее реализации. – Таганрог: Изд-во ТРТУ, 2004. – 46с.